

ՓԱՅԼԱԿ

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր
ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՀԻՆԴՆԱԲԵԹԻ ՕՐԵՐԸ

Տարեկան գինը - 3 ռուբլի, 1/2 տարուանը - 1 ռ. 50 կ.,
1 ամիս - 35 կ.

ԸՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքան-
չիւր տողատեղին՝ առաջին երեսի վրայ - 20 կոպ.,
վերջին ,, ,, - 10 ,,

Հասցէն՝ Шума, Редакция газеты „Пайлак“, Ганджунцев. ул.
домъ Костанцова. Schoucha, rédaction du journal „Phaïlak“.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„Փայլակ“

Քաղաքական, հասարակական ու գրական լրագիր.
Լոյս է տեսնում առ այժմ շաբաթական երկու անգամ:

Բաժանորդագիրն է. տարեկան 3 ռ. կէս տարուանը - 1 ռ. 50 կ.,
ամսական - 35 կ.

ԸՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐՆԵՐՆ ԸՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Մեր հասցէն՝ Шума, редакция газеты „ПАЙЛАК“.

Ը Պ Ը Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն 2 Ի Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ի Ո Ւ Մ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
ԿՈՄԻՏԵՒ ԿՈՂՄԻՏԵ

Եղբայրական Օգնութեան Կոմի-
տէն խնդրում է քաղաքացիներին
վճարել լուծուար և փետրուար
ամիսների տուրքերը, որովհետև
այժմ էլ ինչպէս առաջ, կարիքը
մէծ է և մենք պարտական ենք
օգնել փախստականներին և պա-
տեհադրի դաշտում կռուողներին:

ԿՈՂՄԱՆԻՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻՆ.

Զատիկի տօները մօտենում են:
Միթէ մենք կարող ենք հանգիստ
խղճով մեր սեղանները զարդարել
կարմիր ձուով, երբ մեր սիրտսուն
զաւակների կարմիր արևը ծած-
կած է սև ու թուխ պայծառով:
Մեր Զատիկը պիտի լինի հայրենիքի
անվեհեր պաշտպաններին մխիթա-
րելու:

Պէտքէ ամօքել կուռղ հերոսնե-
րի տանջանքը, նրանց խռոված հո-
գին ոգևորել:

Գէթ մի օր զգան, որ մոռացած
չեն հարազատներին, զգան՝ որ մի-
ևնոյն օրը ապրում են միևնոյն լու-
շերով ու խոհերով, զգան, որ սիրե-
լիներ շողօթին իրենց աշակից է:

Ահա այդ առթիւ Եղբայրական
օգնութեան կից կանանց կոմիտէն
ինչպէս նոր տարուն հասարակու-
թեան աջակցութեամբ, նոր-տարաւ
նւէրներ՝ ուղարկեց Կովկասեան
զօրաբանակը, այժմ էլ պարտք է
համարում „Զատիկեան նւերներ“
ուղարկել, բաժանելով հասարակու-
թեան մէջ կարմիր քսակներ՝ կար-
միր ձիւ խորհրդանշելու: Հասարակու-
թիւնը թող փութաւ լցնելու քսակ-
ները, որպէսզի ժամանակին կարե-
լի լինի հասցնել գործող զօրաբա-
նակը:

Ցանկացողները կարող են քսակներ

վերցնել թեմ. գաղտնից կանանց
կոմիտէի արհեստանոցից:

ՆԱԽԱԳԱՆ ԿԱՆԱՆԵՐ ԿՈՄԻՏԵՒ
Ա. ՏԵՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Քարտուղար՝ Ս. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

ՓԱՄՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՐՑԸ

Տաճիկ կառավարութեան ինքնա-
կործան անմիտ քաղաքականութիւ-
նը սոսկումի և արհաւիրքների մեծ
գուռ բաց արեց խաղաղ աշխատան-
քի սովոր հալ ազգաբնակչութեան
առջև: Հազարաւոր բարեկեցիկ ըն-
տանիքներ ստիպուած եղան թող-
նել տուն-տեղ և փախուստի գիմել
ձմեռուան ցրտին ու բուքին: Փախ-
չողների մի մասը հէնց սարերում,
ձորերում գտան իրենց վերջին հան-
գիստը - անխաչ գերեզմանը: Մնա-
ցածին հիւրընկալեց Կովկասահայր,
առաւելապէս Կովկասահայր գիւղացին՝
այս անգամ ևս ցոյց տալով իր
սէրն ու համակրանքը դէպի թըշ-
ւառ, բախտից հալածուած իւր եղ-
բայրը: Փախստականների կրած
տանջանքների, նրանց թշուառ վի-
ճակի նկարագրութիւնը ցնցեց շատ
շատերին նաև Կովկասից դուրս -
Ռուսաստանում և այլուր: Ոգնու-
թեան կոչերն անարձագանք չմնա-
ցին. ստեղծուեցին մարմիններ, կո-
միտէներ, փախստական հայի ցաւն
ամօքելու, նրա դժուարին կացու-
թիւնը բարելաւելու: Պահեցին,
կերակրեցին մի կերպ, շարունակում
են պահել, կերակրել գործաւ մի
կերպ: Սակայն փախստական հայի
ցաւն այնքան է խորը, գրութիւնն
այնքան անելանելի, որ մի կտոր
հացով դժուար է բուժել նրա հո-
գու վէրքը: Գարունը բացուած է,
նրա աչքերը լառած են վաթանի
հորիզոնին, նրա սիրտը թռչել է

ցանկանում իր պապերի, հայրերի
երկիրը: Նա չի ցանկանում բռ-
դառնալ առանց այն էլ տնտեսա-
պէս հիւժուած ու մաշուած Կովկա-
սահայր գիւղացու վրայ: Նա հաւա-
տացած է, որ վերջին անգամն է
վայելում Կովկասահայի հիւրընկա-
լութիւնը, որ վերջնականապէս հաս-
տատուելու է իր մայր երկրում, սե-
փական հող ու ջրի վրայ:

Հէնց այդ վերադարձի խնդիրն
է, որ այժմ զբաղեցնում է փախս-
տականների հարցով զբաղուող կազ-
մակերպութիւններին, որոնց ներ-
կայացուցիչները հրաւիրուած են Եջ-
միածին վերջնականապէս լուծելու
այդ խնդիրը: Մինչև այժմ այդ
կազմակերպութիւնները գործում
էին զատ-զատ, միմեանցից անջատ,
առանց տեղեկութիւն ունենալու
միմեանց գործունէութիւնից, ա-
ռանց գուցէ նաև որոշ ծրագրի: Բայց
այժմ, ինչպէս տեղեկանում ենք
թեքթեքից, Եջմիածին ժողովը ո-
րոշել է „Հիմնել Եջմիածնում Կա-
թոլիկոսի նախագահութեամբ 12
անդամներից բաղկացած կենտրո-
նական կոմիտէ, որ պէտք է ղե-
կավարէ փախստականներին օգ-
նութիւն ցոյց տալու գործի աշ-
խատանքները: Որոշուեց կոմիտէի
կազմի մէջ ներառել նոյնպէս
օտար լաղաւների կազմակերպու-
թիւնների ներկայացուցիչներին:
Կոմիտէում Եջմիածինը կունենայ
4 ներկայացուցիչ: Գոյություն ու-
նեցող կազմակերպութիւններն ի-
րենց շրջաններում շարունակելու
են իրենց աշխատանքները“:

Ոչ հոգեւորականների և աշխար-
հականների թուական յարաբերու-
թիւնն է մեզ հետաքրքրում, ոչ
այս կամ այն հոսանքի տարած-
լաղթանակը և ոչ էլ կենտրոնական
կոմիտէի տեղը, այլ այն, որ կայ
այժմ մի մարմին, որ յատկապէս
պէտք է զբաղուի փախստականների
խնդրով, մի իրաւասու մարմին,
որը ճանաչուելու է թէ կառավարու-
թեան և թէ հայ ժողովրդի կող-
մից, որն իրաւատէր լինելով հան-
գերձ պատասխանատու է նաև իր
կատարելիք սխալ քայլերի համար:
Թէ որքան ընդունակ կը լինի
կենտրոնական կոմիտէն ի կատար
ածելու իր առջև ծառացած այդ
դժուարին գործը, ապագան ցոյց կը
տալ: Ողջունենք և չխնայենք մեր
բարոյական ու նիւթական օժան-
դակութիւնը:

Նորայր

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Դարգանէլի ռմբակոծումն և ա-
պագայում Կ. Պոլսի սպասուող զրա-
ւումը դաշնակից զօրքերի կողմից
առիթ տուեցին ռուսական մամուլին
արտայայտուելու և հասարակական
ու պետական լայն խաւերի ակնե-
կալութիւնների, ծրագրների, պա-
հանջների թարգման հանդիսանա-
նալու: Այդ կողմից վերին աստի-
ճանի հետաքրքրութիւն է ներկա-
յացնում իշխ. Եվգէնի Տրուբեցկոյի
կրակոտ յօդուածը, որ լոյս է տե-
սել «Русск. Вѣд» (№ 49): Այդ-
տեղ Կ. Պոլսի և ներդուցների հա-
ցը տրուած է շեշտակի ու առանց
տատանումների պահանջ է դրոււմ,
որ լանուն ռուսական շահերի և
Ռուսաստանի անկախութեան, նախ-
կին Բիւզանդիոնը դառնալ ռուս
պետութեան սեփականութիւն: Իշ-
խանը խորն համոզմամբ ասում է.

Թող ներկայ պատերազմը վերա-
կանգնի Յրանսիայի ամբողջութիւնը,
թող Անգլիան իւր թափած հերոսա-
կան ջանքերի համար ստանայ հատու-
ցումն ի հաշիւ Գերմանիայի և Թուր-
քիայի: Սակայն թող ապահովին նաև
Ռուսաստանի կենսական շահերը:

Այժմ աւելի քան, երբեքէ, Ռուսաս-
տանը ցոյց տուեց իւր անշահախոր-
թիւնը: Նա մարտնչում է մանր ժո-
ղովրդների ազատութեան համար, Եւ-
րոպայի բոլոր երկրների անկախութեան
համար, որոնց սպառնում է գերմանա-
կան նուաճումն և գերիշխանութիւն:
Թող ուրեմն այս պատերազմն ապա-
հովի և Ռուսաստանի սեփական ան-
կախութիւնը: Յիշուի, ներդուցների
հարցը ներկայումս դրոււմ է իբրև Ռու-
սաստանի անկախութեան հարց: Մի-
անգամայն ակներև է, որ չեղբացնել
այդ ներդուցները, — կը նշանակի ստեղ-
ծել մեզ համար լիակատար կախումն թէ
տնտեսական և թէ քաղաքական —
Գերմանիայի բարի կամքից: Մենք
պատերազմում ենք չխնայելով ոչ մի
ջանք, ոչ մի զօժ, հենց այն նպատա-
կով, որ այդ կախումն չլինի: Մենք
պատերազմում ենք հանուր, ուրեմն և
մեր սեփական, անկախութեան հա-
մար: Զոհել այդ անկախութիւնն՝ ան-
հանգուրժելի կլինէր Ռուսաստանի թէ
արդարութեան և թէ արժանապատ-
ւութեան տեսակէտից:

Ռուսաստանը կարող է և պէտք է
իւր վրայ պարտականութիւն վերցնի
ազատ երթևեկութիւն վերապահելու
Մարմարայի և Սև ծովերի վրայ բո-
լոր երկրների առևտրական նաւերին:
Բայց և միևնոյն ժամանակ հնարաւո-
րութիւն պիտի ունենայ զենքի ուժով
արգելելու նոյն ծովերի վրայ ուրիշ ա-
մեն մի պետութեան աւազմանուե-
լի լողալուն: Միայն մի միջոց կայ
ապահովելու մեզ այդ հնարաւորու-
թիւնն և ընդամին ելք տալ Ռուսաս-

տանին դէպի ազատ ծովը, որպիսի ցանկութեանը, նայած Գրէյի խօսքերին, համաձայն է նաև Անգլիան:

Ներդրեցներ պիտի պատկանեն Ռուսաստանին: Այլ որոշում անկարելի է:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Տասը տարի առաջ, մարտի 6-ին Բոլշարիայում իւր մահկանացուն կնքեց, զոհ դառնալով զբաղւած պատահականութեանը Քրիստափոր Միքայէլեանը, որ, ինչպէս յայտնի է, տաճկահայերի ազատագրութեան շարժման ռազմավարներէն մէկն էր: Ներկայ խորհրդաւոր մոմենտում, երբ համաշխարհային պատերազմի շաղկենների ու արեան ծովերի մէջ վերստին ասպարէզ են եկել տաճկահայ ազատագրութեան կոչերը, հայերի ազգային բաղձանքներն ու իրէակաները, ինքնըստինքեան մեծ նշանակութիւն է ստանում իշատակն այն մարդու, որ իւր ամբողջ կեանքը նուիրել էր այդ իրէակաների իրագործման: Ուստի Կովկասի հայ մամուլը վերլիշում է Միքայէլեանի անունն և նրա մահուն տառնամեակի առթիւ նուիրում յօգուածներ:

«Баку» թերթը այսպէս է բնորոշում Ք. Միքայէլեանի դէմքը.

Ք. Միքայէլեանը շատ լաւ ծանօթ էր հայ ինտէլիգենցիային, դեռ մինչև նրա ասպարէզ դուրս գալը, ուր նա փնայ պակ վաստակեց: Ժողովրդական դործի անհատաւոր մշակը, դաստիարակուած ուսու ինտէլիգենցիայի լաւագոյն գաղափարներով, իր լայն աշխարհայեացքի շնորհիւ միակն եղաւ, որ այդ գաղափարներն անձնուիրաբար և տաղանդաւոր կերպով տարածեց Կովկասի հայ ինտէլիգենցիայի մէջ 90-ական թուականներին:

Նրա ազգեցութիւնը հայ ինտէլիգենցիայի վրայ հսկայական է: Նրա դործունէութիւնը, նրա հերոսական մարտը պատկերն իւր ժամանակակից հայ ինտէլիգենցիայի իրէական էր կազմում:

«Արևը» բնութագրելով նրա լայն հասարակական — քաղաքական և համեստ գրական գործունէութիւնը, վերջացնում է իւր յօդուածը հետեւեալ խօսքերով.

Քրիստափոր Միքայէլեանի քաղաքական կեանքն ու հրապարակագրութիւնը գեղեցկորէն ներդրանակում են իւրաւ:

Մէկի մէջ նա խոշոր գործչի համբաւ ստացաւ և թէրևս վերջին քառորդ դարի ամենաժողովրդական մարդը եղաւ: Միւսի մէջ նա անայտ ու անծանօթ մնաց լայն հասարակութեան, և չնայելով դրան՝ այդտեղ էլ խոշոր հետքեր թողեց և այդտեղ էլ իր գործը, կորովի անհատականութիւնը ցուցահանեց:

Հայ ժողովրդի ազատագրութեան գաղափարը տոն էր տալիս նրա գործին ու գրչին: Մեր այնպատուար, տառապած ընդհանրութեան իրէալը յոյզ էր ներշնչում նրան, նրա ամբողջ կեանքի ընթացքում:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

Ընկաւ Պերեմըշը, աւստրիական ամենամուր ընդգրկեց մէկը, եթէ չասենք միակը: Նա գտնուում է արևմտ. Գալից., Կարպատ. հիւսիս Սան գետի վերին հոսանքում: Իր աշխարհագրական դիրքով Պերեմըշը կազմում է մի հանգույց, որտեղ

միանում են Լվովից, Բուտապէշտից, Վէնայից և Կրակովից եկած երկաթուղային գծերը: Սակայն նրա ռազմագիտական նշանակութիւնը աւելի բարձր է՝ Յերբերի նման նա պաշտպանում է Կարպատների անցքը դէպի Վենգրիա և Սիլեզիա,

այդ պատճառով և աւստրիական կառավարութիւնը դարձրել է նրան եւրոպական առաջնակարգ բերդերից մէկը: Մեծ է Պերեմըշի անկման նշանակութիւնը շատ կողմերից: Նախ՝ ուսու բանակի ձեռքն են անցնում բազմաթիւ թնդանօթներ, ռազմամթերք և զենքեր. բացւում են ճանապարհները դէպի Վենգրիա, Աւստրիա ու Սիլեզիա. պաշարող զօրքը միանալով դաշտային զօրքին ուժեղացնում է նրան զգալի կերպով: Աւելի մեծ է այդ ամբողջ խորտակման բարոյական նշանակութիւնը: Փշրւում է գերմանացի ինքնահաւան կարծիքը, թէ իրանք են միայն ընդունակ վերցնել բերդերը, ինչպիսի ամրութիւններ էլ նրանք ունենան: Իրան օրինակ են բերում բելգիական բերդերը, սակայն դա սխալ է. բելգիական բերդերը չեն ունեցել այն ամրութիւնը, ինչ որ ունէր Պերեմըշը. բացի դրանից, բելգիական բերդերի վերցնելը գերմանացիների գոյութեան հարցն էր, ուստի նրանք նոյնիսկ հարկւր հազարներ չեն խնայել նրանց անկման համար, իսկ Պերեմըշը ուսու բանակի համար կորցր. էր առաջնակարգ նշանակութիւնը այն օրից, երբ նրա ալիքները անցնելով Պերեմըշի վորայով՝ հասել էին Կարպատների հարաւային ստորոտներին: Պարզ է, որ ուսուները աշխատել են քիչ զոհեր տալ այդ բերդի անկմ. համար: Անցնելով պատերազմի ընդհանուր զրուծեան, պէտք է նկատենք, որ դաշնակիցները սկսած փետրւարի կիսից ունեցել են խոշոր լաջողութիւններ, Անգլիացիք հիւս. Ֆրանգրիայում առաջնալով վերցրել են զգալի թւով զերիններ, իսկ գերմանացիների կորուստները այդ կռիւներում միայն գիտկներով հասնում է 10,000-ի: Նոյնպիսի խոշոր լաջողութիւն ունեցել են Ֆրանսիացիք Շանայանում, ուր գերմանացիները կորուստը պակաս չէ 10,000-ից: Ինչ վերաբերում է արևելեան ճակատին, այդտեղ ոչ միայն ուսուները կանգնեցրել են գերմանացիների առաջնադասումը, այլ և լեռնաշղթանով թշնամուն մինչև սահմանը, իրենք են մտնում գերմանական հողը Մեմել քաղաքի մօտ: Եթէ սրան աւելացնել և այն, որ Պարզանէլի ջեղքելը օրերի հարց է, այն ժամանակ պարզ կլինի, թէ դէպի որ կողմն է թեքւում, լաղթութեան անիւր:

Եւ այս բոլորը այն ժամանակ, երբ ինչպէս «Русск. Инвал.»-ն է ասում, «մենք և մեր գաշնակիցները մեր «բարի կամքով» առաջիկա չենք ձգտում լարձակելու նախաձեռնութիւնը մեզ վրայ վերցնելու, այլ քաւականանում ենք

միայն նրանով, որ լեռ ենք մղում թշնամու գրոհները: Դաշնակիցները բանակները գիտակցօրէն գրտնւում են պատիւ գերի մէջ, սպասելով մեծ պատրաստութիւնների վերջանալուն, որ տեղի կունենայ զարնանք»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԴԱՇՏԻՑ

Հեշտ է ասել պատերազմ. . . թողնել տուն, տեղ, կին, երեխայ, ծնողներ, հարազատներ ու սրտակիցներ և գնալ հեռուն, անյայտ... Միայն նա է կարող զգալ դրութեան ամբողջ ծանրութիւնն, ով իւր իսկնեփական անձի վրայ է կրում այդ սարսափը, ով ինքն է ապրում այդ վիճակը: Հեռու սարերում, ձորերում, ձիւնն անկողին, սառուցը բարձ, նա օրհասական պայքար, կեանքի ու մահուան կրուի է մղում մի կողմից բնութեան արահաւիրքների, միւս կողմից թշնամու դէմ՝ պաշտպանելու իւր հայրենիքը, հայրենակիցները ու ազգակիցները կեանքը: Եւ ապրում է նա այդ դաժան կեանքն օրեր, շաբաթներ, ամիսներ: Միակ միութարութիւնն այդ պայմաններում հարազատներից ստացած նամակներն ու հայրենակիցներից ընդունած ընծաներն են, եթէ չը լինէր ասպազալ լաղթանակի հեռանկարը: Անբովանդակ նամակներ, չնչին ընծաներ, որոնք նրա սրտին շատ մօտ են, որոնք խօսում են նրա հոգուն շատ ու շատ բազմաբովանդակ մտքեր, որոնք զգալ են տալիս նրան, որ միայնակ չէ, կտրուած չէ բարեկամներից, որ իւր մասին մտածողներ ու հոգացողներ կան: Եւ որպիսի շնորհակալութեամբ ու երախտագիտութեամբ իշում է նա իր մասին մտածողներին, իրեն մտաբերողներին: Կուտակուած զգացմունքներին ելք տալու համար դիմում է թղթի ու մատիտի օգնութեան: Այդ նամակներից մի քանի հատ թափուած են իմ առջև. դրանք պատասխան են Եուզու «Եղբայրական օգնութեան» կոմիտէի նոր տարուալ առթիւ ուղարկած ընծաների, պատասխան նուիրատուներին: Որքան լուզիչ մտքեր են լարուցանում նրանք ընթերցողի մէջ:

«Ստացանք ձեր թանգագին ընծան, գրում է մէկը, և ուրախացանք ինչպէս երեխաներ, երբ բաժանում էինք մեր մէջ: Ուրախացանք ոչ լատկապէս ուղարկած իրերի համար, այլ այն պատճառով, որ մեր հայրենակիցները չեն մոռացել մեզ—դժբախտ զինուորներ: Ահա այդ է, որ մեզ հրճուանք է պատճառում, ուժ ներշնչում, ոգի տալիս: Թուրքերին մենք այնպիսի ջարդ տուցինք, որ երկար տարիներ չեն մոռանալ: Սարիդամիշը և շրջակայքը լին են նրանց զիակներով: մինչև այժմ դեռ չենք կարողացել հաւաքել: Սակայն մեր եղբայրները էլ քիչ չընկան. բայց նրանց արդեն թաղել ենք և վրա-

ները խաչ կանգնեցրել...»

«Շնորհակալութիւն ի խորոց սրտի, թանկագին քոյր, գրում է մի ուրիշը, եթէ Աստուած կօզնէ ինձ և ողջ կը վերադառնամ, կաշխատեմ հանգիպել ձեզ և անձամբ լայտնել խորին շնորհակալութիւնս: Կռիւ չկայ. առ այժմ նստած ձանձրանում ենք...»

«Ձեր ուղարկած ընծաներն ստացանք հենց բարիկենդանի շաբաթօրը. որպիսի ուրախութիւն. ձեր կողինները շատ համեղ էին. դա մեզ համար ամենալաւ միջոցն էր: Ձեր ընծան ստանալիս ինձ պաշտօնի մի միտք—որ կան դեռ կենդանի և բարի սրտեր, որոնք հոգում են մեր մասին: Յանկանում եմ ձեզ լաջողութիւն կեանքում, իսկ մենք կը շարունակենք պաշտպանել մեր հայրենիքը. եթէ կը մեռնենք, լիշեցէք ձեր սուրբ աղօթքների մէջ... Ապրում էի Թիֆլիզում, ամուրի եմ, ունեմ երկու քոյր, որոնց թողեցի տանը և ուղևորուեցի պատերազմի դաշտը, որպէս կամաւոր: Առ այժմ ցտեսութիւն. վաղը գնում ենք Կարաուրգան»:

«Ցտեսութիւն, խնդրում եմ լաց չլինէք ինձ վրայ, վաղը պէտք է պատերազմի դուրս գամ. գուցէ կենդանի չմնամ, չըկարողանամ վերադառնալ ընտանիքիս մօտ, մի մոռացէք ինձ: Աղօթեցէք Ըստրճուն. ձեր աղօթքը Նա կը լսի և կը պաշտպանի մեզ թշնամու գնդակից ու խշտից: Ով բախտաւոր է, կենդանի կը մնայ և կարժանանալ իւր հարազատների տեսութեան: Երանի՜ թէ մի օր գոնէ կարողանայի լինել հարազատներիս շրջանում և գրկել նրանց...»

«Նամակ արեան դաշտից... Շատ ուրախ ենք, որ մեր ազգը ցանկութիւն ունի «գնել բոլորին. այնքան ընծան չուրախացրեց մեզ, որքան այն, որ այսպիսի ազգ ունենք...»

Թողնում եմ պատերազմի կցկտուր տեղեկութիւնները, որ արդէն լայտնի են լրագիրներից, թողնում եմ նրանց անվերջ շնորհակալութիւնները:

Աւելորդ եմ համարում բացատրութիւնների մէջ մտնել. ընթերցողը, եթէ սիրտ ունի, այս տողերի մէջ անգամ շատ բան կարող է կարգալ: Եւ միթէ կարելի է սառնասիրտ գիտողի գեր ստանձնել ու չօգնել...

Դեմոս

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցական խորհրդակցութիւններ

Անցեալ շաբաթ վերջացան Պետրօգրադում լուսաւորութեան պ. մինիստրի նախագահութեամբ տեղի ունեցող այն համագումարի նիստերը, ուր հրաւիրուած էին Ռուսաստանի բոլոր դպրոցական շրջանների հոգաբարձուները (попечители

Թացքում, երբ հասարակութիւնը զմայլում էր նրա չափից դուրս բե-
ալ խաղով, (երեւակայական հիւան-
դի դերում) ընկաւ նա 51 տարե-
կան հասակում տանելով իւր հետ
հասարակութեան անկեղծ համա-
կրանքը: Կղերը շարժուեց. նա հրա-
ժարուեց թաղելուց, մինչև որ Լիւ-
դովիկոս XIV հրամանով կատարուեց
նրա թաղումը: Ու՛մ ասես տիրող
դասակարգերից, որ չէր մտրակել
բժիշկներին, հոգեւորականներին, գը-
րդներին, ազնուականներին և
այլն. այդ պատճառով նրա դադա-
ղը ճամբողներն էին մի քանի հա-
զար մարդ «հասարակ ժողովրդից»:
Մոլիերն այն երջանիկ գրողնե-
րիցն է, որոնք մի քանի հարիւրա-
մեակներ ապրելով ժողովրդների
լիշողութեան մէջ դարձեալ չեն
մոռացում, որովհետև նրա գըր-
ւածքներում հանդէս է գալիս
մարդը իւր յարատեւ թերութիւն-
ներով, թուլութիւններով: Նա ֆը-
րանսիական և համամարդկային եր-
գիծանքի վերանորոգիչն է:
Անցնենք ներկայացման:
Ես պիտի աշխատեմ կարճախօս
լինել: Ամբողջ ներկայացման ըն-
թացքում չէր երևում, թէ մենք
ականատես ենք գոնէ փոքր ի շա-
տէ լուրջ վերաբերմամբ ձեռնար-
կած մի ներկայացման, չէր նկատ-
ւում այն զօրեղ շունչը, որ բխում է
Մօլիերի որևէ գրուածքից. անսամ-
բլը իւր խոշոր թերութիւններով
միայն հասարակութեան ծիծաղն էր
շարժում, իսկ բեմի արդուզարդը
զուտ ասիական էր:
Երեւակայական հիւանդ Արգանի
կենտրոնական դերը խաղում էր
պ. Ալգինեանը: Պարոն Ալգինեանը
առհասարակ շնորհքով և ճաշակով
սիրող է, այդ երեկոյեան իւր դերը
տարաւ նոյն կերպ. նա «երեւակա-
յական հիւանդի» (imaginaie) գաղա-
փարը սխալ էր ըմբռնել. նա
իսկական հիւանդի դեր էր կատա-
րում: Շատ լաւ էր իւր դերում—
Տուանէտ օր. Ամիրբէկեանը: Յաջող
կերպով խաղաց իւր դերը պ. Ան.
Տէր-Միքայէլեանը (Բերալդ — Ար-
գանի եղբայրը): Յաջող էին մի-մի
տեսարանի մէջ օր. Ս. Հայրապե-
տեանը և պ. Գ. Կիրակոսեանը:
Մնացած դերակատարների համար
մասամբ մատչելի և մասամբ յար-
մար չէին դերերը:
«Երկու քաղցածներն» մէջ շատ
լաւ էին իրանց դերերում պ. պ.
Ալգինեան և Ս. Գասպարեան (քաղ-
ցածներ). միայն պ. Գասպարեանը
առատօրէն համեմունք էր Թիֆլիզի
բարբառը զարբաղցրէնի հետ,
որը գեղարուեստական տեսակէտից
անթողատրելի է: Նոյնը պէտքէ
ասեմ նաև պ. Արզումանեանի մա-
սին: Յաջող էր նաև իւր արտաքին
տեսքով և խոսակցութեան եղանա-
կով պ. Վ. Սարգիսեանը Պօլսեցի
Փրանզիլի դերում:
Թ.

Պ Ե Տ Ե Բ Ը Մ

ՀԵՌԱՊԵՐՆԵՐ

Գերագոյն Զորահրամանատարի
շտաբից

Մարտի 9-ին. Այսօր առաւօ-
տեան Պերեմիշլ բերդն անձնատուր
եղաւ մեր զօրքերին:

Այդ առթիւ գոհարանական մաղ-
թանք կատարուեց Նորին Մեծու-
թեան Գերագոյն Հրամանատարի և
ամբողջ զօրաբանակի ներկայու-
թեամբ:

Միջին նեմանից գէպի արևմուտք
շարունակուում է մեր առաջխաղա-
ցումը լաջող կերպով: Վիսլայի աջ
և ձախ ափերի մնացած ճակատնե-
րում և արևելեան Գալիցիայում
էական փոփոխութիւններ չկան:
Կարպատներում մեր զօրքերն աչ-
քի ընկնող լաջողութիւն են ունե-
ցել Սվինդնիկի և Սմոլնիկի շրջան-
ներում, ուր վերցրել են թշնա-
մու գլխաւոր դիրքի մի քանի մա-
սերը. գերի են վերցրել 2400 զի-
նուոր և 46 սպայ. խլել են նաև
2 թնդանօթ և 5 պուլէմետ:
Թշնամու բոլոր յարձակումները
Ուստկի և Մուսկաչի ուղղութեամբ
յետ են մղել:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ը Ս Ո Ի

Կովկասեան զօրաքանակից.

Մարտի 7-ին թուրքերն աշխա-
տում էին յարձակում գործել ծո-
վափնեալ շրջանում. մեր զօրքերը
լաջողութեամբ դիմադրեցին: Ճորո-
խի կուրից լեռով թուրքերին քշեցինք
գէպի Արգահին: Արգահինը և Օլթի
մէջ տարածուող շրջանում թուրքա-
կան զօրամասերին բաւականաչափ
յետ քշեցինք գէպի արևմուտք:
Ալաշկերտի հովտում ևս ընդհա-
րում տեղի ունեցաւ մեր և տաճ-
կական զօրքերի միջև, որի ըն-
թացքում մեր զօրքերը գրաւեցին
երկու նշանաւոր կէտ. թուրքերը
փախուստի գիմեցին:

ԼՕՆԴՈՆ, մարտի 8-ին: Ծովային
վարչութիւնը հաղորդում է. ան-
բարեկամող եղանակի պատճառով
ընդհատուեց Դարդանէլի ռմբակո-
ծութիւնը: Հետախուզումը հիգրո-
պլաններով դարձաւ անկարելի. այդ
պատճառով չի կարելի որոշել մար-
տի 5-ի ռմբակոծութեան ամրու-
թիւններին հասցրած վնասների
չափը: Յամենայն գէպս այդ կռուի
հետեանքից մեծ բան չպէտք է
սպասել, քանի որ ականների պատ-
ճառած կորուստների շնորհիւ
գաշնակիցները չաշխատեցին կռիւը
մինչև վերջը տանել: Ըստ երևու-
թիւն նաւատորմիդ նորից հասցրած
է այն գրութեան, որով կարելի կը
լինի լաղթահարել ամրութիւնները
շնորհիւ հրետանու գերազանց ուժի.
Նաւատորմիդ դեռ շատ դժւարու-
թիւններ ու վտանգներ ունի լաղ-
թահարելու, բայց, յամենայն գէպս,

այնպիսի մի բան չի պատահել, որ
առիթ տար ենթադրելու, որ մեր
կորուստները շատ են արդէն հա-
ղորդուած չափերից. անգլիացիների
կորուստն է 60 հոգի սպանուած,
վիրաւորուած և անյայտ կորած:
Ծովակալ Բօբէկը մեծ գովասանքով
է արտաբայտում ֆրանսական նա-
ւատորմի փայլուն գործունէու-
թեան մասին, որը, չնայելով ծանր
կորուստներին, ծովակալ Դերրատի
ղեկավարութեամբ փառաւոր կռիւ
էր սկսել մօտ տարածութեան վրայ:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Հալկական երկրորդ գնդի հը-
րամանատարներ Դրօն և Խէչօն
փետրուարի 26-ին Իգդիրում ստա-
ցան 4-րդ աստիճանի Գէորգեան
խաչեր. Խէչօն ստացել է նաև
4-րդ աստիճանի Գէորգեան մեդալ
«За храбрость» մակագրութեամբ:

— Մարտի 5-ին երեկոյեան ժա-
մը 6-ի գնացքով Բագուից 45 հալ
կամաւորներ ուղևորուցին գէպի
կռուի վայրերը:

— Շվէյցարական լրագիրների տե-
ղեկութիւնների համաձայն, որոնք
հիմնուած են գերմանական աղ-
բիւրների վրայ, Գերմանիան ամբողջ
պատերազմի ընթացքում մինչև
նոր տարին կորցրել է սպանուած-
ներով, վիրաւորներով ու անհետա-
ցածներով ընդամենն 1 միլիօն
200 հազար մարդ:

— «Դալի Տելեգրաֆի» տուած
լուրի համաձայն՝ Գերմանիան յայտ-
նել է Իտալիային, թէ՛ հէնց որ
վերջինս խախտէ իր չէզոքութիւնը,
Գերմանիան անմիջապէս 250,000
հոգուց բաղկացած մի բանակ Շու-
էյցարիայի վրայով կուղարկի և կը
գրաւի Միլանը, նախ քան Իտա-
լիան կը պատրաստուի դիմագրու-
թեան:

— Ընդհանուր զինուարակոչի
ժամանակ Թիւրքիայում բոլոր ու-
սուցիչներն և ուսանողները մինչև
27 տարեկան հասակը, զինուոր
էին վերցուած և ուղարկուած
զինուորական դպրոցները: Այժմ
նրանք թուով մօտ 7000 հոգի
աւարտել են դպրոցը միլիտրի
(պողպատալիկ) աստիճանով: Այդ
թուի մէջ են 900 հոգի հալ սպա-
ներ: (K. C.)

— Բուքարեստից հեռագրում են
Կօպենհագէն, որ Դարդանէլի հա-
րաւային ամրութիւնները տապա-
լուել են: Անգլիական ստորջրեայ
նաւակները երևացել են Մարմա-
րայի ծովում: Անգլիական օգաչոււն
ուումը է նետել Բօգոստօլում, իսկ
միւսը՝ Սան-Ստեֆանօլում:

— Աւստրիական կառավարչա-
կան բարձր շրջաններում համո-
զուած են, որ պատերազմը Իտա-
լիայի հետ անխուսափելի է՝ կար
ծում են, թէ Իտալիայի զինուած
միջամտութիւնը կարգաւորէ հաշ-

տութեան շանսերը:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Աշակերտ—աշակերտուհիներ եմ
ընդունում թէ՛ ուսուցիչների, թէ՛
մարիինսկի և թէ՛ միւս բոլոր դըպ-
րոցների I և II պատրաստական-
ների և առաջի դասարանի հա-
մար:

Տ. Ն. ԱԹԱՅԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ը Ս Ո Ի

Մ Ա Կ Ա Ք Ի Ն

անհրաժեշտ մթերքների Զուլի ֆաղ.

I տես. II տես. III տես.

Հաց ֆ.	— 5 1/2 կ.	— 5 կ.	—
Տաւարի միս ֆ.	11 կ.	—	—
Ոչխ.	—	—	—
Ձու տաւ.	— 25 կ.	—	—
Շաք. ֆ.	7 ա. 60 կ.	—	—
» ֆ.	— 20 կ.	—	—
Շաք. աւ. ֆ.	— 17 կ.	—	—
Թէլ .	գործարանային գներով	—	—
Ալիւր տեղ. ֆ.	1 ա. 80 1 ա. 60 կ.	—	—
Բրինձ տեղ. ֆ.	3 ա. 40 կ.	—	—
» ալուլ.	— 5 ա. 50 կ.	—	—
Ցորէն ֆ.	1 ա. 60 կ.	—	—
Վարսակ ֆ.	1 ա. 60 կ.	—	—
Նաւթ ֆ.	2 ա. 60 կ.	—	—
» ֆ.	7 կ.	—	—
Վառ. փայտ սաթ.	48 ա. 46 ա. 44 ա.	—	—
Ածուխ փայտի	65 կ. 55 կ.	—	—
Լուցկի, պաչ.	22 կ.	—	—
Դարման ֆ.	60 կ. 50 կ. 40 կ.	—	—
Աղ ֆ.	1 ա. 10 կ. 1 ա.	—	—
» ֆ.	3 կ.	—	—
Իւղ ֆ.	60 կ. 50 կ.	—	—
Պանիր տեղ. ֆ.	17 կ. 16 կ.	—	—
ձարպ տաւարի ֆ.	8 ա.	—	—
» ոչխարի ֆ.	9 ա.	—	—
Կաթ	6 կ.	—	—
Ստէարինի մոմ	35 կ. 32 կ.	—	—
Սիսեռ ֆ.	2 ա.	—	—
» ֆ.	6 կ.	—	—
Սապոն տեղ. ֆ.	17 կ. 15 կ.	—	—
Կարտօֆ. ֆ.	85 կ.	—	—
Ձէթ ֆ.	25 կ.	—	—
Սոխ ֆ.	1 ա.	—	—

Անդրկովկասեան երկաթուղի

(Ժամերը տեղական են)

Մեկնում է ԵԻԼԱԽԻՑ.

գէպի Բագու.	
առազընթաց № 6 .	6 ժ. երեկ.
փոստատար № 4 .	4 ժ. գիշ.
գէպի Թիֆլիս.	
առազընթաց № 5 .	2 ժ. ցեր.
փոստատար № 3 .	3 ժ. գիշ.
հասնում է Թիֆլիս	
առազընթաց № 5 7 ժ. 41 ր.	երեկ.
փոստատար № 3 12 ժ. 54 ր.	ցեր.

Խմբ.-հր. Լ. ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ